

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ความต้องการการส่งเสริมการดูแลรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดยางของเกษตรกร

อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

**Extension Needs in Para Rubber Plantation Maintenance After Tapping
of Famers in Mueng Buengkan District of Buengkan Province**

ลำพอง อาภกิจ (Lumpong Artgit)* เบนญมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert) **

ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ (Paranee Tangwiwat) ***

บทคัดย่อ

การศึกษา ความต้องการการส่งเสริมการดูแลรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดยางของเกษตรกรอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา หลังเปิดกรีดยาง (2) สภาพการบำรุงรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดยาง (3) ความต้องการการส่งเสริมความรู้การบำรุงรักษาสวนยาง หลังเปิดกรีดยาง (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดูแลรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดยางของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่เปิดกรีดยางในอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ จากข้อมูลปี 2553 จำนวน 8,819 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า (1) เกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.59 ปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม หรือสถาบันเกษตรกร ประกอบอาชีพทำสวนยางและทำนา เกือบทั้งหมดปลูกยางพาราพันธุ์อาร์อาร์ไอเอ็ม 600 มีรายได้ จากการขายยางในปี พ.ศ. 2554 เฉลี่ย 454,465 บาท พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 31.99 ไร่ พื้นที่ปลูกยางเฉลี่ย 23.50 ไร่ พื้นที่เปิด กรีดยางเฉลี่ย 20.59 ไร่ มีแรงงานกรีดยางในครัวเรือนเฉลี่ย 2.34 คน (2) การกำจัดวัชพืชส่วนใหญ่กำจัดวัชพืชทุกครั้งก่อน ใส่ปุ๋ยโดยใช้แรงงานในครัวเรือน ส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-7-18 ใส่ปีละ 2 ครั้ง ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใส่เฉลี่ย 1.09 กิโลกรัม ต่อต้นต่อปี ใส่ปุ๋ยโดยหว่านให้ทั่วทั้งแปลง เกษตรกรเปิดกรีดยางมาแล้วเฉลี่ย 6.05 ปี มากกว่าครึ่งเปิดกรีดยางเมื่อวัดเส้น รอบต้นได้น้อยกว่า 50 เซนติเมตร ประมาณสองในสามใช้ระบบกรีดยางกรีดหนึ่งในสามของลำต้น กรีด 2 วันเว้น 1 วัน เกือบทั้งหมดเกษตรกรไม่ใช้สารเคมีเร่งน้ำยาง และผลผลิตยางก้อนถ้วยเพื่อจำหน่าย (3) เกษตรกรเกือบทั้งหมดต้องการ การส่งเสริมโดยการฝึกอบรม ในประเด็นการผสมปุ๋ยเคมีใช้เองในสวนยาง การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การ พัฒนากลุ่ม และต้องการการศึกษาดูงาน (4) เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากกว่ามีปัญหาปุ๋ยเคมีราคาแพง และราคา จำหน่ายยางไม่แน่นอน เกษตรกรเสนอแนะว่า ต้องการให้ภาครัฐจัดอบรมและจัดทำเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับการ ดูแลรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดยาง ดูแลด้านการตลาด และการเขียนเขียนจากเจ้าหน้าที่

คำสำคัญ ความต้องการการส่งเสริมการดูแลรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดยาง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Tawan 2548@ hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench @hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช agastpor@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) socio-economic circumstance of para rubber farmers after tapping (2) para rubber maintenance circumstance after tapping (3) extension of knowledge in para rubber plantation maintenance after tapping (4) farmers' problems and suggestion for extension in para rubber aintenance after tapping.

The studied population was a number of 8,819 tapping farmers in Mueng Buengkan District of Buengkan Province as of the record in the year 2010. The sample groups included 400 farmers through simple random sampling and taking a draw. The instrument for data collection was interview and data analysis by computer programs. Statistics used were frequency, percentage, minimum value, maximum value and standard deviation.

From the study, the following were major findings. (1) More than half of the farmers were male with the average age at 51.59 years. Most of them became members either specific agricultural group or agricultural institute. Their occupations were para para rubber farmer and rice farmer. Almost all of them planted the para rubber RRIM 600. Their average income from selling para rubber in the year 2011 was 454,465 baht. Their average occupied land was 31.99 rai. Their average para rubber planting area was 23.50 rai. Their average tapping area was 20.59 rai. Their average number of household tapping labor was 2.34 persons. (2) Every time, weed flora would be eradicated by household labor prior to applying chemical fertilizer, mostly formula 15-7-18 was used twice a year. The average quantity of applied chemical fertilizer was 1.09 kg/tree/year by scattering along the patches. Their average tapping was 6.05 years. Over half of them had started tapping when measuring around the trunk less than 50 cm. About two-third of farmers used the one-third of trunk tapping system, tapping every two days and skipping one day. Almost all of the farmers did not use chemical substance to accelerate latex. They produced para rubber cup lump for sale as well. (3) Almost all of the farmers needed training workshops on mixing chemical fertilizer for their own use in para rubber plantation, applying fertilizer according to soil analysis and study visit for group development. (4) Farmers' problem on expensive fertilizer and uncertain price of para rubber was at high level. They asked the government sector to organize training workshops, prepare and disseminate documents regarding plantation maintenance after tapping, marketing control and agricultural extension agents' visits to their plantation.

Keywords: Extension needs Para Rubber Plantation Maintenance After Tapping, Mueng Buengkan District of Buengkan Province

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Tawan 2548@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench@hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช agastpor@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยมานานนับร้อยปีซึ่งประเทศไทยเป็นผู้ผลิตยางธรรมชาติอันดับหนึ่งของโลก ปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปีพ.ศ. 2545 มีปริมาณการผลิต 2.61 ล้านตัน ปี พ.ศ. 2549 ปริมาณการผลิต 3.13 ล้านตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 19.96 ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปี ในปีพ.ศ.2549 มีปริมาณการส่งออกจำนวน 2.77 ล้านตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2545 ที่มีปริมาณการส่งออก 2.35 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.72 ปัจจุบันประเทศไทย เป็นประเทศผู้ส่งออกยางธรรมชาติมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก โดยมีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 40 ของการส่งออกยางทั้งหมดของโลก ปริมาณการใช้ยางธรรมชาติของประเทศไทยมีเพียงร้อยละ 10 ร้อยละ 90 จึงเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก ในปี พ.ศ.2552 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยางพารารวมทั้งสิ้น 16.72 ล้านไร่ พื้นที่เปิดกรีด 10.95 ล้านไร่ ผลผลิตเฉลี่ยทั้งประเทศ 273 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ได้ผลผลิตทั้งหมด 3.23 ล้านตัน ใช้ในประเทศ จำนวน 0.49 ล้านตัน ส่งออกจำนวน 2.76 ล้านตัน ซึ่งสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยถึง 146,263 ล้านบาท การปลูกยางพารามีการปลูกอยู่ทุกภาคของประเทศไทยรวม 60 จังหวัด มีเกษตรกรประกอบอาชีพทำสวนยางประมาณ 6 ล้านครอบครัว (กรมส่งเสริมการเกษตร 2553 : 2)

จังหวัดบึงกาฬ มีพื้นที่ปลูกยางในปีพ.ศ. 2553 ทั้งหมด 692,935 ไร่ พื้นที่เปิดกรีด 412,777 ไร่ จำนวนเกษตรกร 28,693 ครอบครัว สร้างรายได้ปีละประมาณ 10,443 ล้านบาท และอำเภอเมืองบึงกาฬ มีพื้นที่เปิดกรีด 137,945 ไร่ จำนวนเกษตรกร 8,819 ครอบครัว ผลผลิตเฉลี่ย 253 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ได้ผลผลิตประมาณ 34,900,085 กิโลกรัม ซึ่งสร้างมูลค่าและรายได้ให้กับอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬปีละ 3,490 ล้านบาท (สำนักงานเกษตรจังหวัดหนองคาย 2552: เอกสารอัดสำเนา) ยางพารา จึงเป็นพืชที่มีความสำคัญกับจังหวัดบึงกาฬที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกยาง อย่างไรก็ตามการผลิตยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ มีปัญหาปริมาณผลผลิตต่อไร่ต่ำ คุณภาพผลผลิต และราคาที่เคลื่อนไหวตามภาวะตลาดโลก แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตพืชชนิดอื่น ยางพารายังมีความเสี่ยงน้อย เนื่องจากเป็นพืชที่ให้ผลผลิตที่ยาวนาน 15-20 ปี หากมีการบำรุงรักษาดี เกษตรกรจะมีรายได้เกือบตลอดปีมีงานทำไม่อพยพแรงงาน ตลอดจนการสร้างระบบนิเวศให้กลับคืนมา การบำรุงรักษาสวนยางพาราหลังเปิดกรีด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เกษตรกรชาวสวนยางต้องมีความรู้และปฏิบัติให้ถูกต้อง จากการประเมินผลผลิตเฉลี่ยยางพาราของจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งได้ผลผลิตเฉลี่ย 253 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ซึ่งเป็นผลผลิตที่น้อยเมื่อเทียบกับผลผลิตเฉลี่ยของประเทศที่ได้ผลผลิต 273 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการคัดเลือกพันธุ์ยาง การปฏิบัติของเกษตรกร เช่น การกรีดยางไม่ถูกต้อง กรีดยางไม่ได้ขนาด ใส่ปุ๋ยไม่ถูกต้อง และอีกหลายสาเหตุ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงควรศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติดูแลรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดของเกษตรกร ความต้องการการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อการบำรุงรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดของเกษตรกรอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปวางแผนการถ่ายทอดความรู้ตามศักยภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร การพัฒนายางพาราตามยุทธศาสตร์จังหวัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปวางแผนการพัฒนาทางพาราในจังหวัดบึงกาฬต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

1.วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราหลังเปิดกรีดยางในอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาสภาพการบำรุงรักษาสวนยางพาราหลังเปิดกรีดยางของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา
3. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมความรู้การบำรุงรักษาสวนยางพาราหลังเปิดกรีดยาง
4. เพื่อศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดูแลรักษาสวนยางพาราหลังเปิดกรีดยางของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ศึกษา คือเกษตรกรที่ปลูกยางพาราและเปิดกรีดยางพาราแล้ว จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองบึงกาฬปี พ.ศ. 2553 ทุกตำบลจำนวน 12 ตำบล มีจำนวนผู้มาขึ้นทะเบียนผู้ปลูกยางและเปิดกรีดยางจำนวน 8,819 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรคำนวณของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 4.53 ของประชากรทั้งหมด สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีจับสลาก เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีทั้งคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด แบ่งเป็น 4 ตอน ทดสอบความเชื่อของเครื่องมือได้ค่าความเชื่อมั่น 0.883 จึงนำแบบสอบถามไปจัดเก็บข้อมูล และรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป อธิบายลักษณะของข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51.98 ปี ประมาณสองในสาม จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร โดยเกษตรกรประมาณสองในสามเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเพื่อลูกค้า ธกส. การประกอบอาชีพของบุคคลในครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางและทำนา เกษตรกรเกือบทั้งหมดปลูกยางพาราพันธุ์อาร์อาร์ไอเอ็ม 600 ระยะปลูกยางมากกว่าครึ่งเกษตรกรใช้ระยะปลูก 3×7 เมตร มีจำนวนพื้นที่การเกษตรที่ถือครองเฉลี่ย 31.99 ไร่ มีพื้นที่ปลูกยางเฉลี่ย 23.50 ไร่ พื้นที่เปิดกรีดยางเฉลี่ย 20.59 ไร่ มีแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.86 คน แรงงานกรีดยางในครัวเรือนเฉลี่ย 2.34 คน เกษตรกรผู้ปลูกยางมีรายได้จากการขายยางในปี พ.ศ. 2554 เฉลี่ย 454,465 บาท เกษตรกรใช้เงินทุนของตนเองนำมาใช้บำรุงรักษาสวนยาง การใช้แหล่งเงินทุนจากแหล่งอื่นๆ พบว่า ประมาณหนึ่งในสามเกษตรกรกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อนำมาใช้เพื่อบำรุงรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดยาง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

2. การบำรุงรักษาสวนยางหลังเปิดกรีด

2.1 การป้องกันกำจัดวัชพืชในสวนยาง พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรกำจัดวัชพืชโดยวิธีกล เช่น ใช้จอบถาก ใช้เครื่องตัดหญ้าตัดวัชพืชให้สั้น การใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชในสวนยางเกษตรกรเกือบทั้งหมดจะใช้ไกลโฟเสท และใช้แรงงานในครัวเรือนเพื่อกำจัดวัชพืช ส่วนใหญ่เกษตรกรจะกำจัดวัชพืชทุกครั้งก่อนการใส่ปุ๋ย

2.2 การใส่ปุ๋ยยางพาราหลังเปิดกรีด พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งใส่ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว โดยใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-7-18 ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใส่เฉลี่ย 1.09 กิโลกรัมต่อต้นต่อปี เกษตรกรเกือบทั้งหมดใส่ปุ๋ยเคมีปีละ 2 ครั้ง

2.3 การกรีดยาง พบว่า เกษตรกรเปิดกรีดยางมาแล้วเฉลี่ย 6.05 ปี ส่วนใหญ่เกษตรกรเปิดกรีดยางเมื่อยังมีอายุ 7 ปีขึ้นไป การอบรมการกรีดยางของบุคคลในครัวเรือน พบว่า ประมาณสองในสามผ่านการอบรมกรีดยาง โดยผู้ผ่านการอบรมกรีดยางมากกว่าครึ่งจะได้รับการอบรมที่จัดโดยสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ส่วนหนึ่งจะใช้แรงงานในครัวเรือนกรีดยาง มีการจ้างเพียงเล็กน้อย ซึ่งการจ้างเกือบทั้งหมดจะจ้างโดยแบ่งรายได้ระหว่างเจ้าของสวนยางกับคนกรีด 60 : 40 เกษตรกรมากกว่าครึ่งจะเปิดกรีดยางครั้งแรกในฤดูฝน โดยวัดขนาดเส้นรอบต้นที่ความสูงระดับ 150 เซนติเมตร วัดขนาดได้ไม่ถึง 50 เซนติเมตร เกษตรกรประมาณสองในสามใช้ระบบกรีดยางแบบกรีดหนึ่งในสาม กรีด 2 วันเว้น 1 วัน เกษตรกรมากกว่าครึ่งหยุดกรีดยางในเดือนกุมภาพันธ์ และเปิดกรีดยางในเดือนพฤษภาคม เวลาที่กรีดยางประมาณสองในสามจะกรีดยางในระหว่างเวลา 02.01- 04.00 นาฬิกา เกือบทั้งหมดเกษตรกรไม่ใช้สารเคมีเพื่อเร่งน้ำยาง

2.4 การผลิตยางเพื่อจำหน่าย เกษตรกรเกือบทั้งหมดผลิตยางก้อนถ้วย และเกษตรกรจะขายยางโดยรวมกลุ่มกันจำหน่ายในหมู่บ้านโดยการประมูลราคา

3. ความต้องการรูปแบบการส่งเสริมความรู้การบำรุงรักษาสวนยางหลังเปิดกรีด

3.1 ความต้องการรูปแบบการส่งเสริมความรู้

3.1.1 ความต้องการรูปแบบการส่งเสริมความรู้โดยการเขียน พบว่า เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่มาเขียนเขียนในประเด็นการจัดการสวนยางเมื่อเกิดภัยพิบัติ

3.1.2 ความต้องการรูปแบบการส่งเสริมความรู้โดยฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรต้องการอบรมในเรื่องการใส่ปุ๋ยในสวนยาง การผสมปุ๋ยเคมีใช้เองในสวนยาง การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน โรคและศัตรู

3.1.3 ความต้องการรูปแบบการส่งเสริมความรู้โดยการศึกษาดูงาน พบว่า เกษตรกรต้องการศึกษาศึกษาดูงานการพัฒนา

3.1.4 ความต้องการรูปแบบการส่งเสริมความรู้ใช้เอกสารเผยแพร่ พบว่า เกษตรกรต้องการเรื่องการป้องกันกำจัดวัชพืชในสวนยาง การทำยางแผ่นชั้นดี การกรีดยาง การทำยางก้อนถ้วย และความรู้การซื้อขายน้ำยางสด

3.2 ระดับความต้องการความรู้ตามรูปแบบการส่งเสริม

3.2.1 ระดับความต้องการความรู้การส่งเสริมแบบบุคคลโดยการเขียนจากเจ้าหน้าที่ พบว่า เกษตรกรต้องการในระดับมาก ในประเด็นการพัฒนา กลุ่ม ต้องการระดับปานกลาง ในประเด็นการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การกรีดยาง การทำยางก้อนถ้วย การทำยางแผ่นชั้นดี โรคและศัตรูยาง

3.2.2 ระดับความต้องการความรู้การส่งเสริมแบบบุคคลโดยฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรต้องการในระดับมาก ในประเด็นการผสมปุ๋ยเคมีใช้เองในสวนยาง การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน โรคและศัตรูยาง การ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

กริดยาง ต้องการในระดับปานกลางในประเด็น การใส่ปุ๋ยในสวนยาง การพัฒนากลุ่ม การทำยางก้อนถ้วย การทำยางแผ่นชั้นดี การซื้อขายน้ำยางสด และประเด็นการป้องกันกำจัดวัชพืชในสวนยาง

3.2.3 ระดับความต้องการความรู้การส่งเสริมแบบกลุ่มโดยการศึกษาดูงาน พบว่า เกษตรกรต้องการในระดับมาก ในประเด็นการใส่ปุ๋ยในสวนยาง การทำยางก้อนถ้วย การทำยางแผ่นชั้นดี การซื้อขายน้ำยางสด การพัฒนากลุ่ม เกษตรกรต้องการในระดับปานกลาง ในประเด็นการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยเคมีใช้เองในสวนยาง โรคและศัตรูยาง

3.2.4 ระดับความต้องการความรู้การส่งเสริมแบบมวลชนโดยใช้เอกสารเผยแพร่ พบว่า เกษตรกรต้องการในระดับมาก ในประเด็นการผสมปุ๋ยเคมีใช้เองในสวนยาง การใส่ปุ๋ยในสวนยาง การป้องกันกำจัดวัชพืชในสวนยาง เกษตรกรต้องการระดับปานกลาง ในประเด็นการทำยางก้อนถ้วย การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน โรคและศัตรูยาง การพัฒนากลุ่ม

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

ปัญหาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก คือปุ๋ยเคมีราคาแพง และราคาจำหน่ายยางไม่แน่นอน ปัญหารองลงมา คือสารเคมีกำจัดวัชพืชราคาแพง ปุ๋ยอินทรีย์ขาดแคลนในท้องตลาด และมีราคาแพง การรวมกลุ่มไม่เข้มแข็ง ที่เหลือเกษตรกรมีปัญหาในระดับน้อย คือขาดแคลนแรงงานกำจัดวัชพืช ขาดความรู้เรื่องการกำจัดวัชพืช ขาดความรู้เรื่องการใส่ปุ๋ย ไม่มีสูตรปุ๋ยเคมีที่ต้องการ ขาดแคลนเงินทุนในการบำรุงรักษาสวนยาง การเปิดกริดยางไม่ผ่านการอบรม ขาดความรู้และทักษะการกริดยาง ขาดแคลนแรงงานที่ชำนาญในการกริดยาง และยางมีอาการเปลือกแห้ง

ข้อเสนอแนะของเกษตรกร เกษตรกรเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐจัดฝึกอบรม“หลักสูตรการกริดยาง” ต้องการให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมที่กลุ่ม จัดทำเอกสารเผยแพร่ “เรื่องการบำรุงรักษาสวนยาง” และให้ภาครัฐจัดตั้งตลาดกลางยางก้อนถ้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร การดูแลรักษาสวนยางหลังเปิดกริด ความต้องการรูปแบบการส่งเสริมความรู้การบำรุงรักษาสวนยางหลังเปิดกริด และปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของ ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า เกษตรกรผู้ปลูกยางมีรายได้จากการขายยางในปี พ.ศ. 2554 เฉลี่ย 454,465 บาท ซึ่งเป็นรายได้ที่สูงทั้งนี้อาจเป็นเพราะราคาขายในปี พ.ศ. 2554 มีราคาสูง เกษตรกรมีสวนยางขนาดเล็กจึงไม่ต้องจ้างแรงงานกริดยาง อาชีพทำสวนยางจึงมีรายได้มั่นคง เป็นการสร้างอาชีพให้กับบุคคลในครัวเรือนไม่ต้องอพยพไปทำงานที่อื่น การประกอบอาชีพของบุคคลในครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางและทำนา ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร โดยประมาณสองในสามจะเป็นสมาชิกสหกรณ์เพื่อลูกค้า ธกส. มีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.86 คน ซึ่งสอดคล้องกับ จินสุดา บุตรสีห์ (2552 : 79) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การผลิตยางก้อนถ้วยของเกษตรกรอำเภอปากคาด จังหวัดหนองคาย พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้ผลิตยางก้อนถ้วยเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร มีแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.77 คน การปลูกยางเกือบทั้งหมดเกษตรกรปลูกยางพาราพันธุ์ อาร์อาร์ไอเอ็ม 600 ระยะปลูก 3×7 เมตร ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดหนองคาย (2553:

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

เอกสารอัดสำเนา) ที่กล่าวว่า เกษตรกรที่ปลูกยางพาราในจังหวัดบึงกาฬที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐจะปลูกยางพาราพันธุ์อาร์อาร์ไอเอ็ม 600 เนื่องจากทนต่อสภาพความแห้งแล้ง ให้ผลผลิตยาวนานและสม่ำเสมอ ส่วนเกษตรกรที่ลงทุนปลูกสร้างสวนยางด้วยตนเองก็จะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ เพื่อนบ้านที่ปลูกยางพาราพันธุ์อาร์อาร์ไอเอ็ม 600 ที่ให้ผลผลิตแล้ว ระบุปลูกที่แนะนำคือ ใช้ระยะปลูก 2.50×7 เมตร สำหรับเกษตรกรที่ต้องการผลผลิตจากพืชแซม ให้ใช้ระยะปลูก 3×7 เมตร

2. การดูแลรักษาสวนยางหลังเปิดกรีด ผลการวิจัยทำให้ทราบดังนี้

2.1 การป้องกันกำจัดวัชพืชในสวนยาง ปรากฏว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติได้ถูกต้อง ได้แก่ กำจัดวัชพืชโดยวิธีกล กำจัดวัชพืชทุกครั้งก่อนการใส่ปุ๋ย เกือบทั้งหมดใช้แรงงานในครัวเรือนกำจัดวัชพืชซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2553:149) ที่กล่าวว่า ยางที่เปิดกรีดแล้ววัชพืชไม่ค่อยเป็นปัญหาสำหรับเกษตรกรเนื่องจากบริเวณสวนยางร่มครึ้มทำให้วัชพืชขึ้นน้อย ยกเว้นวัชพืชบางชนิดเท่านั้น การป้องกันกำจัดทำได้ง่ายเพียงใช้มีด หรือพร้า เครื่องตัดหญ้าตัดให้สั้นก่อนการใส่ปุ๋ย เนื่องจากวัชพืชเป็นที่อยู่อาศัยของโรคแมลง แอ้งน้ำแอ้งอาหารจากยางพารา และเป็นสาเหตุทำให้เกิดไฟไหม้สวนยางได้นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ วิมุติ ลิ้มวัฒนะชัย (2549 : 76) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติเกี่ยวกับการบำรุงรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดของเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร พบว่า เกษตรกรทั้งหมดกำจัดวัชพืชก่อนการใส่ปุ๋ย มากกว่าครึ่งเกษตรกรกำจัดวัชพืชโดยวิธีกล

2.2 การใส่ปุ๋ยในสวนยาง ปรากฏว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดใส่ปุ๋ยปีละ 2 ครั้ง ปริมาณที่ใส่ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 1.09 กิโลกรัมต่อไร่ต่อต้น ส่วนใหญ่ใส่โดยวิธีหว่านให้ทั่วทั้งแปลง ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2553:150) ที่กล่าวว่า การใส่ปุ๋ยยางพาราหลังเปิดกรีดเมื่อต้นยางให้ผลผลิตแล้วยังมีความจำเป็นต้องใส่ปุ๋ยทุกปี เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงผลผลิตสม่ำเสมอ การใส่ปุ๋ยเคมีให้ใส่ปีละ 2 ครั้ง อัตราการใส่อย่างน้อย 1 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี โดยแบ่งใส่ครั้งละ 500 กรัมต่อต้น การใส่ปุ๋ยเคมีของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งจะใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-7-18 และใส่ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจรงค์ จิระเสวตกุล (2545:133) ที่ได้ศึกษาการบำรุงรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดของเกษตรกรจังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-7-18 แต่ไม่สอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2553:150) ที่กล่าวว่า ปุ๋ยยางพาราหลังเปิดกรีดที่แนะนำคือสูตร 30-5-18 ใช้ได้กับดินทุกชนิดทั้งในแหล่งปลูกยางเดิมและแหล่งปลูกยางใหม่ และผลการศึกษาของ วิทยา ชันดิยู(2552:74) ที่ได้ศึกษาการผลิตยางพาราของเกษตรกรอำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยยางหลังเปิดกรีดสูตร 30-5-18 การใส่ปุ๋ยยางสูตร 15-7-18 ของเกษตรกรอำเภอเมืองบึงกาฬ อาจเป็นเพราะความเข้าใจสูตรปุ๋ยยางที่ทางราชการแนะนำและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่แนะนำสูตรปุ๋ยยางก่อนเปิดกรีดสูตร 18-4-5 สูตรยางพาราหลังเปิดกรีดคือสูตร 15-7-18 ซึ่งแตกต่างเกษตรกรอำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์วิจัยยางหนองคาย เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้ การพัฒนาความรู้จากการศึกษาดูงานที่ศูนย์วิจัยยางหนองคาย ทำให้เกษตรกรใส่ปุ๋ยยางหลังเปิดกรีดได้ถูกต้องตามคำแนะนำ

2.3 การกรีดยาง ปรากฏว่า เกษตรกรน้อยกว่าครึ่งเปิดกรีดยางไม่ได้ขนาดคือเปิดกรีดยางที่วัดความสูง 150 เซนติเมตรวัดเส้นรอบต้นได้น้อยกว่า 50 เซนติเมตร เกษตรกรประมาณสองในสามใช้ระบบเปิดกรีดยาง กรีดหนึ่งในสามของลำต้น กรีด 2 วันเว้น 1 วัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับกรมวิขาเกษตร (2554ข:26-27) กล่าวว่า การเปิดกรีดยางครั้งแรกต้นยางต้องวัดขนาดเส้นรอบต้นได้ 50 เซนติเมตร ระบบกรีดที่แนะนำสำหรับยางที่ปลูกในเขตแห้งแล้งคือระบบกรีดครั้งลำต้น กรีด 1 วันเว้น 1 วัน การกรีดยางหากไม่กรีดยางตามคำแนะนำ เช่น กรีด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ยางต้นเล็กที่ขนาดเส้นรอบวงน้อยกว่า 50 เซนติเมตร จะมีผลกระทบต่อน้ำยางและเนื้อไม้ ผลผลิตน้ำยางลดลงร้อยละ 25-60 หากกรีด 1 ใน 3 ของลำต้น กรีด 3 วันเว้น 1 วัน ผลผลิตลดลงร้อยละ 40 – 60 การกรีดยางต้นเล็ก 2 ปีให้ผลผลิตใกล้เคียงกับกรีดยางต้นปกติ 1 ปี การเปิดกรีดยางครั้งแรก เกษตรกรมากกว่าครึ่งเปิดกรีดยางครั้งแรกในฤดูฝน ซึ่งไม่สอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2553:43) ที่กล่าวว่า การเปิดกรีดยางครั้งแรกสำหรับต้นยางที่เปิดกรีดใหม่ฤดูกาลที่เหมาะสม ช่วงต้นฤดูหนาวหลังจากหมดฝนแล้ว เพราะการเปิดกรีดยางในระยะนี้จะช่วยป้องกันการเกิดโรคหน้ายางได้ดี เกษตรกรมีการปฏิบัติที่ถูกต้องคือ เกือบทั้งหมดเกษตรกรไม่ใช้สารเคมีเร่งน้ำยาง

2.4 การผลิตยางเพื่อจำหน่าย ปรากฏว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดผลิตยางก้อนถ้วยเพื่อจำหน่าย และจำหน่ายโดยการรวมกลุ่มกันจำหน่ายในหมู่บ้านโดยวิธีประมูลราคา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิทยา ชันติยู (2552:83) และจันสุตา บุตรสีหัด (2552:74) พบว่า เกือบทั้งหมดผลิตยางก้อนถ้วยเพื่อจำหน่าย จำหน่ายที่ตลาดประมูลยางในท้องถิ่น เนื่องจากการผลิตยางก้อนถ้วยผลิตได้ง่าย มีแหล่งจำหน่ายที่ใกล้

3. ความต้องการรูปแบบการส่งเสริมความรู้การบำรุงรักษาสวนยางหลังเปิดกรีด

3.1 ความต้องการรูปแบบการส่งเสริม ปรากฏว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการรูปแบบการส่งเสริมแบบกลุ่มโดยฝึกอบรม ในประเด็นการผสมปุ๋ยเคมีใช้เองในสวนยาง การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งเกษตรกรต้องการนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรม การฝึกปฏิบัตินำไปปฏิบัติใช้ได้จริงในสวนยางเพื่อแก้ไขปัญหาปุ๋ยราคาแพง และได้สูตรปุ๋ยตามต้องการ การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อลดต้นทุนการผลิต

3.2 รูปแบบการส่งเสริมแบบกลุ่มโดยการศึกษาดูงาน ปรากฏว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการศึกษาดูงานเรื่องการพัฒนากลุ่ม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ แลกเปลี่ยนแนวความคิด และนำความรู้มาปรับใช้ในกลุ่ม

3.3 รูปแบบการส่งเสริมแบบบุคคลโดยการเยี่ยมเยียน ปรากฏว่า เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมเยียนเมื่อเกิดภัยพิบัติกับสวนยาง ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำการจัดการที่ถูกต้อง การตรวจสอบความเสียหายเพื่อขอรับการช่วยเหลือต่อไป

3.4 รูปแบบการส่งเสริมแบบมวลชนโดยใช้เอกสารเผยแพร่ ปรากฏว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรต้องการความรู้เรื่อง การทำยางก้อนถ้วย การทำยางแผ่นชั้นดี การซื้อขายน้ำยางสด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรปฏิบัติอยู่แล้วในสวนยาง เช่น การทำยางก้อนถ้วย การทำยางแผ่นชั้นดี เกษตรกรต้องการเอกสารเพื่อนำไปอ่านให้มีความรู้ เพื่อจะได้รู้ว่าสิ่งที่เกษตรกรปฏิบัติอยู่แล้วถูกต้องหรือไม่ หากปฏิบัติไม่ถูกต้องจะนำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

4.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร เกษตรกรเสนอแนะให้ภาครัฐจัดตั้งตลาดกลางยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงราคาจำหน่ายยางของเกษตรกรในตลาดประมูลยาง ส่วนเกษตรกรที่เปิดกรีดยางพาราแล้วแต่ยังไม่ผ่านการอบรมการกรีดยางต้องการให้ภาครัฐจัดอบรมหลักสูตรการกรีดยาง

4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า เกษตรกรยังปฏิบัติดูแลรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดไม่ถูกต้องในบางประเด็น เช่น การเปิดกรีดยางครั้งแรกในฤดูฝน เปิดกรีดยางต้นเล็กไม่ได้ขนาด ใช้ระบบกรีดถี่ ใส่ปุ๋ยเคมีไม่ถูกสูตร เกษตรกรมีปัญหาปุ๋ยเคมีราคาแพง ราคาจำหน่ายไม่แน่นอนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตยางพารา นำปัญหาดังกล่าวไปวางแผนการถ่ายทอดความรู้ตามรูปแบบต่างๆ มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา เช่น อบรมเกษตรกรหลักสูตรการบำรุงรักษา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

สวนยางหลังเปิดกรีด หลักสูตรการผสมปุ๋ยเคมีใช้เอง การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ และหลักสูตรการกรีดยาง
จัดทำเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับยางพาราให้กับเกษตรกรผู้ปลูกยางให้ครบทุกครัวเรือน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร 2554 ก. คำแนะนำการปลูกยางพารา สถาบันวิจัยยาง กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด
- _____ 2554 ข. คำแนะนำการเก็บเกี่ยวผลผลิตน้ำยาง ปี 2554 สถาบันวิจัยยาง กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- กรมส่งเสริมการเกษตร 2553 เอกสารวิชาการเรื่องยางพารา สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด
- จินดา ขลิบทอง 2544 “กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมการเกษตร ” ในเอกสารการสอนชุดวิชาส่งเสริมการเกษตร
เพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 1 หน้า 19-20 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- จันสุดา บุตรสีห์ 2552 “การผลิตยางก้อนถ้วยของเกษตรกรอำเภอปากคาด จังหวัดหนองคาย” วิทยานิพนธ์
ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและ
สหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- วิมุติ ลิ้มวัฒนชัย 2549 “การปฏิบัติเกี่ยวกับการบำรุงรักษาสวนยางหลังเปิดกรีดของเกษตรกรในจังหวัด
มุกดาหาร” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชา
ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- วิทยา ชันดิษฐ์ 2552 “การผลิตยางพาราของเกษตรกรอำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย” วิทยานิพนธ์ปริญญา
เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- สำนักงานเกษตรจังหวัดหนองคาย 2552 “กลยุทธ์การปลูกยางพาราในจังหวัดหนองคาย” แผ่นพับ(อัดสำเนา)
- สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองบึงกาฬ 2553 “สรุปพื้นที่ปลูกยางพารา” ปี 2553 (อัดสำเนา)
- สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดหนองคาย 2553 “เอกสารประกอบการฝึกอบรมการกรีดยางและทำ
ยางแผ่นตามโครงการพัฒนาจังหวัดหนองคาย” (อัดสำเนา)